№ 30 ՈՒՐԲԱԹ, 11 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 11 ՓԵՏՐՎԱՐԻ № 30

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1911 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը՝ նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը 9 ր., 9 ամսվանը 8 ր., 8 ամսվանը 7 ր., 7 և 6 ամսվանը 6 ր., 5 ամսվանը 5 ր., 4 ամսվանը 4 ր., 3 ամսվանը 3 ր., 2 ամսվանը 2 ր., 1 ամսվանը 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք։

Ս. Նշան եկեղեցու միաբան Գարեգին քահ. Առաքելեանցը իր զաւակներով՝ Աշխէն, Մանիա և Լևոն՝ խորին վշտով յայտնում են բարեկամներին և ծանօթներին, առաջինը նոյնպէս իր պաշտօնակից հոգևորականներին և ծխականներին, իր անփոխարինելի ամուսնու, իսկ որդիքը իրանց անմոռանալի մօր՝

Սօֆիա Յարութիւնեան ԱՌԱՔԵԼԵԱՆՑԻ

անակնկալ մահը, որ տեղի ունեցաւ փետրվարի 8-ին, առաւօտեան ժամը 4-ին։ Ամբիծքը այսօր, ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 6-ին։ Յուղարկաւորութիւնը վաղը, շաբաթ, առաւօտեան ժամը 10-ին իր տանից (Հավլաբար, Բօզօվայա հրապարակ № 5) դէպի Շամքորեցոց ս. Աստուածածին եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը 141. 2—1

Եղիսաբէթ Ստեփանեան և Սիմէօն Սարգսեան ԱՖԱՆԱՍԵԱՆՆԵՐԸ յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին առաջինի անմոռանալի ամուսնու և երկրորդի թանգագին հօրեղբօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ ԱՖԱՆԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ փետրվարի 9-ին, գիշերվայ 12½ ժամին։ Հոգեհանգիստը իր բնակարանում, Բեբուտօվսկայա փողոցում, № 56, ուրբաթ, փետրվարի 11-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին։ Յուղարկաւորութիւնը երկաթուղու կայարանը նոյն երեկոյ ժամը 9-ին, իսկ Թաղումը Գանձակ քաղաքում, կիրակի, փետրվարի 13-ին պատարագից յետոյ։ 1—1

ՎԱՂԸ, ՇԱԲԱԹ, ՓԵՏՐՎԱՐԻ 12-ԻՆ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՆԵՐՈՒՄ

ՅՕԳՈՒՏ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԸ ՏՐՎԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ա. 119. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Երեկոյթի պատճառով, շաբաթ, փետրվարի 12-ի

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹԸ

յետաձգվում է այսօր, ուրբաթ, փետրվարի 11-ին։ 136. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Աւագների խորհուրդը խնդրում է պ. պ. անդամներին ներկայ լինել ուրբաթ, փետրվարի 25-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին կայանալիք

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԺՈՂՈՎԻՆ

Զբաղմունքի առարկաներն են.
1) Աւագների կանդիդատների ընտրութիւն 1911 թ. համար։
2) Կանդիդատ ներկայացված անձերի քուէարկութիւն։
(13, 20, 25) 138. 3—1

Adresse Télégraphique SANITAS

Адресъ телеграммъ САНИТАСЪ Тифлисъ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԴԵՂԱՏԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ
ԱՒԵՏՐԻ
ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱԳՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ.

ՀԵՆՑ ՆՈՐ Է ՎԱՃԱՌՔԻ ՀԱՆՎԱԾ

„СОСНОВАЯ ВОДА“

Ընկերութեան սեփական պատրաստած։

«Սօսի Ջուրը» հիանալի թարմացնում և մաքրում է սենեակների օդը։

133. 1—1

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԿԱՐԻՔՆԵՐԸ

Շուշու հայ հասարակութեան դիմումը, որ հայ հարուստները, և գլխաւորապէս ղարաբաղցի հարուստները, չը մոռանան իրանց մայր հայրենիքը, մեզ վրա պարտք է դնում մի քանի խօսք ասել։

Անկասկած, հարուստ հայ ղարաբաղցիները պարտաւոր են համնել Ղարաբաղին օգնութեան ոչ թէ նրա համար, որ իրանք այդ երկրի զաւակներն են, ուրեմն ոչ թէ նեղ հայրենասիրական տեսակէտից դրդված, այլ որովհետև Ղարաբաղը մի երկիր է, ուր ապրում է մօտ 200,000 հայ ժողովուրդ, բայց մի ժողովուրդ տնտեսապէս քայքայված, կուլտուրապէս յետ մնացած, տգիտութեան մէջ խարխափելիս, զուրկ դպրոցներից, զուրկ կուլտուրական և կրթական անհրաժեշտ հաստատութիւններից։

Այդ երկրում հայ գիւղացին ապրում է դեռ այնպէս, ինչպէս ապրում էր Քսենոֆոնի օրերում։

Մանաւանդ ողբալի է Ղարաբաղի մայրաքաղաքի՝ Շուշու դրութիւնը, որ ներկայումս գրեթէ երկրորդ Անի քաղաքն է ներկայացնում։ Հայ-թուրքական ընդհարումների ժամանակ Շուշին հրդեհի ճարակ եղաւ, տների մեծ մասը այրվեց, հայ ազգաբնակութեան հարուստ և ունևոր մասը հեռացաւ քաղաքից։ Եւ այսօր հայ ժողովուրդը անկարող է պահպանել իր ազգային կրթական հաստատութիւնները, որովհետև այդ ժողովուրդը բաղկացած է բատ մեծի մասին արհեստաւորներից, օրվայ աշխատանքով ապրող մարդկանցից։

Այդպիսի պայմաններում անհրաժեշտ է, որ սեղծվեն քաղաքում և մանաւանդ գաւառում կուլտուրական, գիւղատնտեսական հիմնարկութիւններ, որոնք բարձրացնեն հայ ժողովրդի տնտեսական, մտաւոր կեանքը։

Եւ ահա դրա համար հարկաւոր է, որ հայ հարուստները չը մոռանան Ղարաբաղը։ Այդ դէպքում առաջին պարտականութիւնը ծանրանում է, ի հարկէ, ղարաբաղցիների վրա, որոնց սրտին աւելի մօտ պէտք է լինի իրանց օջախի, մայր հայրենիքի աւերակների վերաշինութիւնը և առհասարակ նրա բարգաւաճումը։

Սրանով մենք չենք կամենում ասել, որ Ղարաբաղին օգնել պարտաւոր են միայն ղարաբաղցիները. ոչ, նրանք առաջին օրինակը պէտք է տան։

Եւ թող ղարաբաղցի հարուստները ոչ թէ լոկ բարեգործութիւն կատարեն, այլ սեղծեն կուլտուրական բարձրացնող ձեռնարկութիւններ. թող նրանք պահպանեն, ապահովեն իրանց երկրի կրթական հաստատութիւնները, օգնեն ժողովրդին՝ տնտեսապէս ոտքի կանգնելու։

Թող հայ հարուստները ոչ միայն չը մոռանան Ղարաբաղը իրանց կտակների մէջ, այլ հենց իրանց կենդանութեամբ, իրանց ձեռքով սկսեն իրանց մայր-հայրենիքի վերաշինութեան գործը։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 փետրվարի

Պետերբուրգ.—Մինիստրների խորհրդին ներկայացվեց օրինագիծ՝ վերջ դնելու կառավարութեան աջակցութեամբ գիւղացիների կախման պարտաւորութիւններին կալուածատէրերից՝ Անդրկովկասում։

Պետերբուրգ.—Բացվեց միացեալ ազնուականական ընկերութիւնների լիազօրների եօթերորդ համագումարը։ Նախագահ ընտրվեց կոմս Բոբրինսկին, անձնափոխանորդներ՝ Սամարին և Նարիշկին, քարտուղար՝ Պանչուլիձզով։ Նախագահի առաջարկութեամբ համագումարը ամենահպատակ հեռագիր ուղարկեց Կայսրին։

Պերմ.—Պերմի գծի վրա, մարդատար № 3 գնացքի մէջ, գիշերը, Վօզնեսենսկայա կայարանի մօտերը, բռնկված էֆիրային խաղից, որ ճանապարհորդներից մէնի մօտ էր, այրվեց երրորդ կարգի վագոնը։ Եօթ մարդ այրվեցին, 34 հոգի ստացան այրուածքներ և ուղարկվեցին Պերմի զեմստվային հիւանդանոցը։

Լօնդօն.—Իրլանդական կուսակցութիւնը վճռեց չը մասնակցել թագաւորի թագադրութեան հանդէսներին։

Վիէննա.—Ի նկատի ունենալով, որ մի շաբաթ է Տրիէստում շարունակվում է պասսիվ դիմադրութիւն, մինիստրների խորհուրդը վճռեց պետական հեղինակութիւնը պաշտպանելու համար յանցաւորների դէմ ձեռք առնել ծայրայեղ բէպրեսիվ միջոցներ։

Բեռլին.—Լանդտագ։ Երկաթուղիների բիւջէի վիճաբանութիւնների ժամանակ լեհ Կորֆանտին ուշադրութիւն հրաւիրեց այն հանգամանքի վրա, որ երկաթուղային վարչութիւնը ամեն կերպ աշխատում է արմատախիլ անել լեհ լեզուն. երկաթուղային բանւորներին և ծառայողներին զանազան կարգադրութիւններով արգելված է գործ ածել լեհերէնը, նոյն իսկ ընտանիքներում։ Երկաթուղային մի բանւոր, որ իր նախաճաշը փաթաթել էր լեհական լրագրի մէջ, ենթարկվեց 15 մարկ տուգանքի։ Վարշավայում և Կրակօվում լեհ ազգաբնակութեան հետ վարվում են աւելի քաղաքավարի։ Պրուսական երկաթուղային վարչութիւնը թշնամի է նաև կաթօլիկ եկեղեցուն։ Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը, պատասխանելով, հերքում է, որ ընտանիքում անգամ թոյլ չէ տրվում լեհերէնը, բայց ծառայողներից պահանջվում է, որպէսզի հասարակութեան հետ շփվելիս նրանք գործածեն գերմաներէն լեզուն։

Բեռլին.—Լրագիրները հաղորդում են, որ Պորտուգալիայի հիւսիսում տեղի են ունեցել հակասահմանադրական անկարգութիւններ։ Գուարդում, լուրերին նայած, կան բազմաթիւ սպանվածներ։

Պարիզ.—Պորտուգալական միսսիայում ոչ մի տեղեկութիւն անկարգութիւնների մասին չէ ստացվել։

Պարիզ.—Պալատը քննում է այն օրինագիծը, որ լիազօրում է կառավարութեանը այս տարի կառուցել 2 զրահանաւ։ Մինիստրը, պատասխանելով հռետորներին, մատնանշում է, որ չը նայած դժուարութիւններին, «Կօնդորսէ» և «Վօլտէր» զրահանաւերի կառուցումը պատրաստ կը լինի այս տարվայ կէսերի մօտերը։ Ձեկուցանող Շոմէն կշտամբում է սօցիալիստներին, որոնք յարձակվում են պատգամաւորների վրա, թէ իբր սրանք կախումն ունեն մասնաւոր արդիւնաբերութիւնից։ Շոմէն մատնանշում է, որ սօցիալիստները վարկաբեկում են ազգային պաշտպանութիւնը։ Տեղի է ունենում բուռն միջադէպ սօցիալիստների և հանրապետականների միջև։ Աղմուկ։

Բուդապեշտ.—Աւստրիական պատգամաւորութիւն։ Մասարիկը յայտնում է, որ նա կատարում է իր խոստումը՝ շարունակել մեղադրանքը կեղծ փաստաթղթերի առիթով։ Ապա նա մեղադրում է Էրէնտալին։

Վաշինգտօն. — Ներկայացուցիչների պալատը ընդունեց 1912 թ. նաւակառուցման ծրագիրը, որով նախատեսվում է երկու զրահանաւերի, երկու ածխատար նաւերի, ութ հականականաւերի և 4 ստորջրեայ նաւերի կառուցում։

Սօֆիա.—Ազգային ժողովի նստաշրջանը յետաձգվեց մինչև փետրվ. 15-ը։ Վիճաբանութիւններ սկսվեցին մասնաժողովի զեկուցագրի առիթով՝ դատական պատասխանատուութեան ենթարկելու նախկին մինիստրներին։

ՌՈՒՍ-ՉԻՆԱԿԱՆ ՎԷՃԻ ԱՌԻԹՈՎ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 փետրվարի

Պէկին.—Հրատարակվեցին ամբողջովին ռուսական նօտան և Չինաստանի պատասխանը։ Տեանձինում եւրոպական և չինական լեզուներով հրատարակվող լրագիրները քննում են ռուս-չինական փոխադարձ յարաբերութիւնները։ Մի քանիսը մեկնում են Ռուսաստանի քայլերը իբրև Չինաստանում բացառիկ արտօնութիւնների նոր պահանջ, միւսները հարց են տալիս, թէ ինչպիսի երաշխաւորութիւններ է պահանջում ռուսաց կառավարութիւնը յապահովութիւն չինական կողմից արված վրաւորանքների։

(Լրագիրներից)

Բեռլին.—«Berl. Tag.»-ը հաւաստացնում է, որ Ռուսաստանը պատրաստվում է գրաւել Մօնգօլիան և յոյս ունի, որ Չինաստանը կը հնազանդվի սպառնալիքին։ Լրագիրը հրաժարվում է հարցը լուծել իրաւունքի հողի վրա, գտնելով որ պայմանագիրը կարելի է մեկնել ամեն տեսակ իմաստով։ Լրագիրը հաւատում է Ռուսաստանի աջողութեան, որովհետև Պօտսդամը և Եապօնիայի հետ կնքած համաձայնութիւնը արձակում են Ռուսաստանի ձեռքերը։

Բեռլին.—Պարիզի թղթակիցները միաբերան պնդում են, թէ Ֆրանսիան չափազանց անբաւական է Ռուսաստանի ուլտիմատումից. Ֆրանսիան իրան համարում է անտես առնված և երկիւղ է կրում Արևելքում նոր աւանտիւրից Ռուսաստանի կողմից։ Ֆրանսիացի մի դիպլօմատ յայտնել է «Berl. Tag.»-ի թղթակցին, որ ուլտիմատումը և գրաւելու սպառնալիքը ֆրանսիական կաբինէտի համար անսպասելի հանգամանք են, որովհետև Ռուսաստանը վաղօրօք չը նախազգուշացրեց Անգլիային և Ֆրանսիային։

«Vos. Zeit.»-ը շարունակում է ապացուցել ռուսական պահանջների անհիմն լինելը և հաւաստացնում է, որ այդ նոր քայլը վերջնականապէս երեւում է եռապետեան համաձայնութիւնը։

Բեռլին.—«Frank. Zeit.»-ը ռուսական նօտան բնորոշում է իբրև մի ուլտիմատում, որին կարող է պատերազմ հետևել։ Սակայն, թէև Չինաստանը թոյլ է, բայց և պարտութիւնը Ռուսաստանին կը նստեցնէ բազմաթիւ զոհեր և ծախքեր։ Այդ պատճառով երկու պետութիւնները շահախնդիր են միջադէպը լուծել խաղաղ ճանապարհով։ Ցանկալի կը լինէր,—գրում է լրագիրը,—որ Կուլջին գրաւելու սպառնալիքը սպառնալիք մնայ և որ վէճը լուծվի Հաագայի միջնորդ դատարանով։

Ֆրանսիական մամուլը ռուսական նօտան կապում է պօտսդամեան տեսակցութեան հետ։

Լօնդօնի «Daily Tel.»-ը հաղորդում է, որ, նօտան ուղարկելուց երեք շաբաթ յետոյ, Ռուսաստանը պատրաստ կանգնած՝ պատերազմական ույժ կուղարկէ Իլի նահանգը և կը գրաւէ...

Պարիզ.—Մամուլը եռանդով քննում է ռուս-չինական միջադէպը։

«Eclair»-ի մէջ իր վրա ուշադրութիւն է դարձնել տալիս այն յօդուածը, որի մէջ ասված է, թէ Ռուսաստանի այդ քայլը ուղղակի հետևանք է ներկայանում Պօտսդամի տեսակցութեան, որի նշանակութիւնը չափազանց կարևոր է. ի զուր այդ փորձում են ժխտել։ Շնորհիւ պօտսդամեան համաձայնութեան, ազատ ձեռքեր ունենալով Պարսկաստանում և Մօնգօլիայում, Ռուսաստանը, որ ձայն չէ բարձրացրել պատերազմից յետոյ, որ համեստօրէն աշխատում է յարութիւն տալ իր ազդեցութեանը Բօսնիայի անեկսիայի առիթով, այժմ խօսեց վերջապէս։

Ռուսաստանի արթնացումը բոլէկան կապրիզ չէ. Ռուսաստանը հաւանօրէն ունի որոշ ծրագիր։

«Paris-Journal»-ի մէջ մի դիպլօմատ գրում է, որ պատերազմ Ռուսաստանի և Չինաստանի միջև գուցէ և չը լինի, սակայն Ռուսաստանի առաջխաղաց շարժումը ընդդէմ Չինաստանի ակներև է։ Այդ շարժումը վտանգաւոր է շատ տեսակէտներից եթէ ոչ Ռուսաստանի համար, գոնէ Ֆրանսիայի և եւրոպական խաղաղութեան համար։ Ապա դիպլօմատը յայտնում է, որ չը նայած Չինաստանի հակայական ջանքերին, սկսած 1893 թւից, Չինաստանում չը կայ ուժեղ զօրք, որ կարողանայ թուլացնել Ռուսաստանին։ Ռուսաստանի ցոյցը կարող է զրգռել չինական նացիօնալիզմը, շարժում սկսել եւրոպացիների դէմ, և այն ժամանակ Եւրոպային սպառնում է նոր արշաւանք դէպի Չինաստան՝ Պէկինը պաշտպանելու համար։ Բայց կայ և ուրիշ վտանգ. եթէ Ռուսաստանը դարձեալ տեղ գրաւէ Հեռաւոր Արևելքում, այն դէպքում նա չէ կարող պահել իր ազդեցութիւնը Եւրոպայում, կը թուլանայ եւրոպական հաւասարակշռութիւնը։ Ո՞ւմ օգուտին,—հարցնում է դիպլօմատը։ Գերմանիան կը ստանայ ազատութիւն Եւրոպայում, իսկ սլաւօնական շահերը փճացվում են։

Միայն «Matin»-ը նայում է այդ հարցին լաւատեսութեամբ։ «Ռուսաստանը,—ասում է լրագիրը,—կը հանդիպէ, եթէ հարկ լինի, աջակցութեան իր դաշնակցի և ուրիշների կողմից»։

Պարիզ.—«Radical»-ը ասում է, որ համաձայն Պետերբուրգի՝ Անգլիային, Ֆրանսիային և Եապօնիային տուած

վաստահացումների, գործը վերաբերում է բացառապէս զինուորական ցոյցին. այդ պատճառով երկիւղ ունենալ պատերազմի Ռուսաստանի և Չինաստանի միջև՝ անհիմն է։

—

Լօնդօն.—«Morning Post»-ը Չինաստանում տիրող գործերի ժամանակակից դրութեան մէջ տեսնում է չինական ժողովրդի վերածնութեան նշաններ։ Վերածնութիւնը, լրագրի ասելով, ընթանում է երկու ուղղութեամբ. նախ՝ ձգտում լաւ օրինակ վերցնել Արեւմուտքից, օրինակ պարլամենտական կարգեր, և ապա հիւանդոտ ինքնասիրութիւնը և ազգային արժանապատւութիւնը պաշտպանելու ցանկութիւն։ «Ռուսաստանը միանգամայն իրաւացի է,—ասում է լրագիրը,—իր ուլտիմատումի մէջ։ Չինաստանը քրօնիկաբար խախտում է ամեն տեսակ համաձայնութիւններ ուրիշ ազգերի հետ, հպատակելով սոսկ ույժին։ Իրական ընդհարում ունենալու վտանգ չը կայ։ Չինաստանը ոչինչ չէ կարող շահել պատերազմից, եւ առաւել որ Ռուսաստանի ռազմական դրութիւնը անպայման լաւ է Չինաստանի դրութիւնից, որը, ի հարկէ, ներկայ րօպէին վիչելու է. սակայն, միւս կողմից, Ռուսաստանը պէտք է հասկանայ, որ Չինաստանը վերածնվում է և ամրանում է, և յանուն Ռուսաստանի շահերի պահպանելու է բարի յարաբերութիւններ վաստակելու հարեւանի հետ։

—

Վիեննա.—«Neue Freie Presse»-ն գրում է, որ ռուսաց զօրքերի յետ կանչելը արեւմտեան սահմանից, Պարսկաստանից հեռանալը, Եապօնիայի հետ կապված պայմանագիրը Մանջուրիայի մասին,—այս ամենը այժմ են բացատրվում։ Ռուսաստանը վճռել է հարուած հասցնել Չինաստանին, քանի նա չէ կազմակերպվել։ Միեւնոյն տոնով են խօսում բոլոր լրագիրները, նախատեսելով, որ Չինաստանը կը փորձէ դիմադրել։

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 փետրվարի

Կազան.—Անասնաբուժական ինստիտուտում մի խումբ ուսանողներ յայտարարեցին դասադուլ։ Երկրորդ դասընթացքներում պարապմունքները խանգարվեցին։ Ոստիկանութիւնը շրջապատեց ինստիտուտը և ցուցակագրեց նախասենեակներում ժողովվածներին։ Չորրորդ դասընթացքը հրաժարվեց դասադուլից։ Միւս դասընթացքներում դասախօսութիւնները կայացան սակաւ թւով ուսանողների ներկայութեամբ։ Վերատեսուչը յայտարարութիւն կախեց՝ թէ ինստիտուտը չէ կարող փակվել և կարգ ու կանոնը կը պահպանվի բոլոր միջոցներով, թէ պարապմունքների ժամանակից շուտ դադարը կարող է կորցնել տալ ամբողջ տարին։

—

Կիեվ.—Կանանց բարձր դասընթացքների բժշկական բաժանմունքի մանկավարժական խորհուրդը, դասախօսութիւններին և գործնական պարապմունքներին չը յաճախելը համարելով անտանելի վարմունք, բարբարոս վարմունք գիտութեան դէմ և անբարոյական վարմունք հասարակութեան դէմ, նախազգուշացնում է ունկնդրուհիներին, որ եթէ փետրվարի 14-ին պարապմունքների կանոնաւոր ընթացքը չը վերականգնվի, այն ժամանակ չը յաճախողները կը մնան երկրորդ տարին։

—

Պետերբուրգ.—Համալսարանի ներքին սենեակները պաշտպանում էր ոստիկանութիւնը։ Կայացաւ մի դասախօսութիւն։ Ցերեկվայ ժամը 1-ին կատարվեց քիմիական օբստրուկցիա այնպիսի մի թունաւոր իրով, որ բոլոր ներկայ եղողների աչքերը վառվեցին և կոպերը կարմրեցին։ Ոստիկանութիւնը հեռացաւ նախասենեակից. պրոֆէսորները անկարող եղան մտնել։

—

Օդեսսա.—Բժշկական ֆակուլտէտում դասախօսութիւնները քիմիական օբստրուկցիայով խանգարելիս ձերբակալվեցին երկու ուսանող։

—

Մօսկվա.—Ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն Պետերբուրգ ուղարկեց պրոֆէսորների հրաժարականի բոլոր խնդրագրերը։

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Լրագիրներից)

Կ. Պոլիս. — Պալատի մեծամասնութեան ֆրակցիայի նիստում, բիւրօյի նախագահ Խալիլ-բէյի փոխարէն, որ մինիստր նշանակվեց, ընտրվեց նախկին մինիստր Թալէաթ-բէյը։

—

Ջէդդա.—Սէիդ Իդրիսի կողմնակիցները Սուդայի մօտերը գրաւեցին մի կարաւան, որ 80 ուղտերով ուտելիքներ էր տանում զինքերով Խաջէի զօրաբանակին։ Մի փոքր զօրամաս Լոխայի նահանգապետի հրամանատարութեամբ փորձեց ազատել կարաւանը, բայց յետ մղվեց և ունեցաւ 50 սպանված։

—

Բեռլին. — Ապստամբութիւնը Եմէնում անհանգստացնում է քաղաքական և ֆինանսական շրջաններին։ Վախենում են, որ ապստամբութիւնը կանցնէ Սիրիա և Արաբիա և կը հարկադրէ Թիւրքիային նոր փոխառութիւն կնքել։ «Berl. Tag.»-ը ապստամբութեան մեղքը ձգում է Երիտասարդ-Թիւրքերի վրա, որոնք գրգռում են ալբանացիներին և արաբներին իրանց խոստումները չը կատարելով։ Լրագիրը հեգնում է, որ արաբական զազաւատը սնվում է Անգլիայից, որ շահագրգռված է երկպառակութիւն տեսնել Առաջաւոր Ասիայում։ Դրժգոհութիւնը աճում է։ Եթէ Երիտասարդ-Թիւրքերը կատարէին իրանց խոստումը և արաբներին ... ապստամբութիւնը կը վերջանար։ Բայց այժմ ուշ է. «Արաբիան զսպելուց է կախված Թիւրքերի ապագան,—ասում է լրագիրը,—բայց կասկածելի է, որ նոյնիսկ զսպելով նրանց աջողվի տիրապետել երկրում. աւելի կուլտուրական արաբները վաղ թէ ուշ իրանցը ձեռք կը բերեն»։

—

Թիւրքաց մեծ վէզիրը յայտնեց, որ մինիստրութիւնը, Երիտասարդ-Թիւրքերի պահանջներին հակառակ, չի հրաժարվի։ Նա պատասխանատու է միայն պարլամենտի առաջ։ Վճռական կռիւ է տեղի ունենում կօմիտէտի և կառավարութեան միջև։ Դուցէ և պարլամենտը արձակվի։

ԺԱՆՏԱԽՏ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 փետրվարի

Մօսկվա.—Հեռաւոր Արեւելք մեկնեց ժանտախտի դէմ կռւելու անգլիացի բժիշկ Պէտրիսը։

—

Խարբին.—Հիւանդ մնում են 423 տեղացի, 9 եւրօպացի. բարակներում եւ 15 հոգի։ Վերջին օրերս փողոցներում դիակներ չեղան։ Երկաթուղագծային շրջանը հետազօտելու համար կազմվեցին երեք խմբեր ռուս և չին բժիշկներից։

—

Բլագովէշչենսկ.—Սախալինում ժանտախտ չը կայ չինական գիւղերի մէջ։

—

Տուլա. — Նահանգական սանիտարական գործադիր մասնաժողովը երկաթուղային կայարաններում հաստատեց բարակներ։

—

Խարբին.—Համաճարակը Ֆուձեադանում սկսում է թուլանալ. օրվայ մէջ մեռնում են 20 մարդ։ Շնորհիւ Ուլեանովսկի բժշկի՝ քաղաքը մաքրվեց դիակներից։ Բոլոր մեռնողներին այրում են։ Բժշկի հսկողութեամբ կայարաններն և ... ենթարկվում են քննութեան. անպէտքները հրդեհվում են։

—

(Լրագիրներից)

Խարբին.—Չինական կառավարութիւնը, գժգոհ մանջուրական փոխարքայի անգործունէութիւնից, ժանտախտի դէմ կռւելու համար նշանակեց պրինց Ցինգին։

Պեկինից հաղորդում են, որ չեզոքացումը և եւրօպացիների մերժումը՝ ծառայութեան ընդունել չինացիների, պատճառ դարձան բազմաթիւ չինացիների քաղցածութեան. 2,000 չինացիներ, տանջվելով քաղցից և վախենալով բարակներից, ոտով դիմեցին դէպի Շանխայ, որովհետև արգելված է նրանց տանել երկաթուղով։ Ուղարկված զօրքերը մեծ դժուարութեամբ յետ բերին քաղցածներին Պեկին։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Սուխում, 30 յունվարի

Շրջանիս Փխիցկա գիւղում (Նովի-Աֆօնի մօտ) 4 գերդաստան, իրար բոլորն էլ ղրացիներ, իրանց բոլոր կայքերով, տներով, ծխախոտի մեծ արաններով բոլորովին ծածկվելով մնացել են ձիւնի տակ։

Ջարդ ու փշուր են եղել սրանց շարժական և անշարժ կայքերը, գոյքերը. կարողութիւնը և շինութիւնները բոլորը փչացել և կորել են։ Մառախուղ զոհեր եղել են հետեւեալ կերպով.

1) Համբիկ Սարեանի տնից վախճանվել են ձիւնի տակ մնալով՝ այս յիշեալի կինը 45 տարեկան, և որդիքը՝ Խաչիկ 25 տ., Կարապետ 21 տ. և Յովսէփ 19 տ., առաջինի որդու՝ Խաչիկի կինը 23 տարեկան, երեք երեխայքը 10, 8 և 6 տարեկան. այս տան զոհերի թիւը 8 հոգի է։ Երկրորդ որդու՝ Կարապետի մի տարեկան երեխան։ Ամբողջ գերդաստանից կենդանի են մնացել միայն երկուսը, ծերուկ Համբիկը 52 տ. և Կարապետի կինը 19 տարեկան։

2) Յարութիւն Սարեանը 35 տ. վախճանվել է, իսկ սրա կնոջը 30 տ., մինչև օրս որքան փնտռում են չեն գտնում։ Բոլոր վախճանվածներին էլ այսպէս օրերով ման գալուց յետոյ են կարողացել գտնել։ (Ձիւնը գիւղերում 4 արշինից աւելի է, իսկ քաղաքումս սաժէնից աւելի՝ չը հալված տեղերը)։ Սրանց տնից մեռել է 1 տ. երեխայ և 18 տ. ծառան. այս տնից մնացել է միայն 10 տ. երեխան։ Զոհերի թիւն է 5 հոգի։

3) Գալուստ Սարեանի՝ 45 տ.՝ գերդաստանից միայն ինքն է վախճանվել, մնացածները ողջ են։

4) Խաչիկ Կաֆիկեանի գերդաստանից բոլորը վախճանվել են, այսինքն ինքը՝ 25 տ., կինը՝ 22 տ., մայրը՝ 40 տ. և երեք երեխաները՝ 8, 6, 4 տ. հասակներում. ինձ յայտնի զոհերի թիւը առայժմ 19 հոգի է։

Բարի մարդկանց ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում խղճալ ձիւնի տակ մնացած անմեղ զոհերից անճար ու դժբաղդների ապրուստի մասին։ Նպաստը կարելի է հասցնել «Մշակի» խմբագրատան միջոցով։

Վնասները ահագին են, ցուրտ սաստկամանիքը չափազանց, թանգութիւնը թագաւորում է ամբողջ շրջանումս, մարդիկ ապրում են շատ նեղութիւններով. ահա ամիսը լրանում է, արեգակի երես չենք տեսել, բայց ծովի ալեկոծութիւնները օրէ-ցօր սկսել են դադարել. նոր ենք ստանում լրագիրներ և այլ տեղեկութիւններ...

Փխիցկա գիւղի բոլոր ձիւնատակ խեղդվածներից 18 հոգի այսօր յանձնվում է հողին, իսկ մի կորած կնոջ մասին դեռ տեղեկութիւն չը կայ, չեն գտել։

Գործակալ Սուխումի և շրջանի՝

Եղիշէ ք. Տէր-Եղիազարեանց

Ներքին-Ախտա, 20 յունվարի

Այսօր ցերեկվայ ժամը 11-ից սկսվեց սաստիկ բուք, որ շարունակվեց մինչև ամսիս 28-ի առաւօտեան ժամը 10-ը, այնպէս որ ճանապարհները մինչև 3 օր փակված էին. ձիւնի բարձրութիւնը հասնում է $2^1/_2$—3 արշինի։ Բարեբաղդաբար մարդկային կորուստներ չը կան։ Սրանից 20 օր առաջ Նոր-Բայազէտի կողմը Աղբիբերի մօտ խեղդվեց օրդակլեցի մի ֆուրգօնչի։ Ձիերն անտեր տուն էին եկել, իսկ ֆուրգօնը ճանապարհին էր մնացել։

Բասարգէչար, Գեօգչայ և մեր Դարաչիչագի գիւղօրայքը այնպիսի մի նեղ դրութեան մէջ են, որ ոչ հաց ունեն ուտելու, ոչ էլ փող՝ ալիւր կամ ցորեն գնելու։ Մեզանում ալիւրն արժէ 1 ր. 40 կ., բայց թողնում են այդ լաւ ալիւրը և գնում Երեւանից դառն ալիւր առնում պուդը 1 ր. 20 կոպէկով, քրէհ են տալիս 20 կ. պուդին։ Մեզանում այժմս գտնվում են ահագին թւով հիւանդներ, որոնք Ռուսաստանի դառն ալիւր ուտելուց հիւանդացել են։ Շատ մարդիկ էլ կան, որոնք վաշխառուներից 40 տոկոսով փող են վերցնում, որպէսզի սովամահ չը լինեն։ Մեր շրջանում չը կայ այնպիսի մի տուն, որ 2—5 մերկանդամներ չունենայ։

Մեզանում ներկայումս բոյն են դրել գողեր, որոնք խանութ են թալանում, տներ գողանում։ Ժողովրդի ցաւը իրանց բաւական չէ, դրանք էլ նրա ունեցած-չունեցածին են վերջ տալիս։ Մեզանում մեր դրացի մօլօկանները են մի քիչ լաւ ապրում, որովհետև նրանց իւրաքանչիւր տունն ունի 1—2 ֆուրգօն։ Նրանք թւով 50 տուն են և բոլոր գնում են Պարսկաստանում բանելու։ Այս չորրորդ ամիսն է, որ այդ ֆուրգօնչի մօլօկաններից ամեն մէկը 1,000 րուբլուց աւել փող է ուղարկել իր տունը։ Մօլօկանները շատ լաւ կեանք են վարում, ամենայետ ընկած մօլօկանը այժմս մեր հայ հարուստից լաւ է ապրում։

Շառոյեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Այսօր երեկոյեան Արտիստական Ընկերութեան Թատրոնում տրվում է ներկայացում յօգուտ Մուսուլմանների Բարեգործական Ընկերութեան։ Յոյս ունենք, որ հայ հասարակութիւնը չի զլանայ իր այցելութեամբ աջակցել այդ ընկերութեանը իր բարեգործական միսիան առաջ տանելու։ Ոչ մի ազգի մէջ գուցէ այնքան կարիք չը կայ բարեգործական ընկերութիւնների զարգացման, որքան մեր մուսուլման եղբայրների մէջ, որովհետև այդպիսի ընկերութիւններ սակաւաթիւ են նրանց մէջ։

✦ Յովնանեան-Մարիամեան օր. դպրոցի հոգաբարձութիւնը որոշել է փետրվարի 19-ին, ճորտերի ազատութեան 50-ամեայ յօբելեանի օրը, կատարել դպրոցում հոգեհանգիստ հանգուցեալ Ալէքսանդր II Ազատարար Կայսրի յիշատակին, իսկ երեկոյեան լինելիք գրական երեկոյթի ժամանակ ծանօթացնել մի դասախօսութեամբ աշակերտուհիներին պատմական այդ մեծ ակտի գլխաւոր բօլէների հետ։

✦ Ինչպէս յայտնի է, հրէաները զրկված լինելով շատ իրաւունքներից՝ յաճախ ընդունում են քրիստոնէութիւն, որպէսզի կարողանան ապրել Ռուսաստանում և ուսումն ստանալ համալսարաններում։ Նրանցից շատերը ընդունում էին նաև հայ-լուսաւորչական դաւանութիւն։ Այժմ՝ ռուսաց ներքին գործերի մինիստրութիւնը կարգադրել է, որ առանց կառավարութեան կանխագոյն յօժարութեան՝ հայոց կօնսիստօրիաները կամ սինօդը չը թոյլատրեն հրէաների մկրտութիւնը հայոց եկեղեցիներում։ Մինիստրութիւնը գտել է, որ հրէաները փոխում են իրանց դաւանութիւնը ոչ թէ համոզմունքով, այլ որոշ իրաւունքներ ձեռք բերելու նպատակով։ Ինչպէս հաղորդում է «Սուրհանդակ» թերթը, էջմիածնի սինօդն արդէն ստացել է մինիստրութեան կարգադրութիւնը։

✦ Այսօր, ուրբաթ, փետրվարի 11-ին, Արքունական թատրոնում կայանալու է օպերային ներկայացումն թատրոնի կապելլինների օգտին։ Տրվելու է Ֆրանց Լաւարի «Գնչուների սէրը» կօմիքական օպերան, որի մէջ հանդէս են գալու օպերային խմբի լաւագոյն ույժերը՝ Մօզժուխին, տ. Դօնսկայա-Էյխէնվալդ, տ. Վիկշէմսկայա, Գալեցկի և այլն։ Ապա կայանալու է բալետային դիվերտիսմենտ, որին մասնակցելու է պրիմա-բալերինա տ. Ելէնա Օսօվսկայան։ Թատրոնի ստորին ծառայողների օգտին տրվող այս ներկայացումը արժանի է հասարակութեան ուշադրութեան։

✦ Կիրակի, Հաւլաբարի Թատրոնում նշանակված է «Նոր-Դրամա» խմբի բեժիսեօր և տնօրէն Ամօ-Խարազեանի բենեֆիսը։ «Մշակն արժանի է վարձի». այս խօսքերը միանգամայն համանիշ են Խարազեանի գործունէութեան՝ Հաւլաբարի նըման մի անկիւնում թատրոնի գաղափարը նիւթական նեղութիւններով ժողովրդականացնելու գործում։ Հետեւաբար ցանկալի է, որ հասարակութիւնն այդ օրը իր աջակցութեամբ խրախուսէ Խարազեանի եռանդը։

✦ Ներսիսեան դպրոցի մանկավարժական ... դպրոցի դասատուներ Զօհրաբեանի և Միսակ Ասիլեանի մանկավարժական գործունէութեան 25-ամեակը։

✦ Կովկասի Փոխարքան կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի միջոցով առաջարկել է սինօդական գրասենեակին միջնորդել սինօդի առաջ, որպէսզի յունվարի 14-ը՝ Վրաստանի լուսաւորիչ ս. Նինայի օրը՝ ճանաչվի ընդհանուր տօնի օր էկզարխատի բոլոր կրթական հաստատութիւններում. աշխարհիկ դպրոցներում այդ օրը տօնվում է ամենուրեք։

✦ Սնանկ յայտարարվեց Բագուի վաճառական Ներսէս Տէր-Յակոբեանը։

✦ Թիֆլիսաբնակ ֆրանսիական գաղութը պատրաստում է մի ներկայացում, որի ամբողջ հասոյթը յատկացվելու է Թուրքեստանի երկրաշարժից վնասվածների օգտին։

✦ Երգչուհի Վան-Բրանդտը, տալով իր վերջին գաստրօլը Արքունական Թատրոնում, ուր հանդէս եկաւ «Լակմէ» օպերայի մէջ, երէկ մեկնեց Եկատերինօդար։

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱՄ ԱԴԱՆԱՅԻ ՋԱՐԴԸ*)

—

Թարսուս.—Ահա «ս. Պօղոս կօլէժը», ուրուն հայասէր համակրելի ծերունի նախագահը ականատես եղաւ Ադանայի ջարդերուն, բոցերուն, տալով իր պրօֆ. փեսան և շատ մը իր սիրելի հայ սաներէն զոհ։ Ջարդերէն վերջ գնաց Անգլիա, բողոքեց երիտասարդ թիւրք կառավարութեան կատարած ջարդերու և անարդարութեանց դէմ։ Հրապարակային դասախօսութիւններ սարքեց ի նպաստ հայոց, իսկ անգլիական կառավարութիւնը լռեցուց զինքը։ Այս յարգելի հայասէր ծերունին է դոկտ. Քրիսդի D. D. L. L. D. ստորագրութեան։ Սասնցմէ զատ հայաշատ քաղաքներ են Սիս, որուն մէջն է Կիլիկիոյ կաթողիկոսական աթոռը, Վանքա, Կարսը-Զիլկադրիյէ, Մէրսին և այլք։ Վերոյիշեալ կօլէժներու և միջնակարգ դպրոցներու ուսանողութիւնը ամբողջովին հայեր են։ Կիլիկիոյ հայութիւնը 600 տարիէ ի վեր հալածուեցաւ, հարստահարուեցաւ, իսկ իր ուրոյն գոյութիւնը մաքառ պահեց. վերջին 30 տարուան մէջ շնորհիւ վերոյիշեալ կրթական հաստատութիւններու ժողովուրդը սկսաւ կամաց-կամաց քայլեր առնել քաղաքակրթութեան մէջ։ Հայուն աս բնական զարգացումը չէ թէ միայն «կարմիր սուլթանին», այլ երիտասարդ Թիւրքին աչքին կը զարնէր։ «Կ. Թ. կօլէժը» և «ս. Պօղոս կօլէժը», որոնք պարզ կրթական հաստատութիւններ էին, փուշ մը դարձած էին իրենց աչքին, կարծես թէ հայը իրաւունք չունէր զարգանալու։ Թիւրք խուժանի աչքը տնկուած էր սա կիլիկեան գեավուրներուն տնտեսական, կուլտուրական յաջողութեանց վրայ և չորս աչքով թալանի հրամանին կը սպասէր։

Երեւոյթները՝ տնտեսական, քաղաքական, կրթական՝ ասանկ կը շարունակէին Կիլիկիոյ մէջ. մէկ մըն ալ էնվէր Նիազիները քալեցին Կ. Պօլսոյ վրայ, և ահա 11 յուլիս 1908-ին հռչակուեցաւ սահմանադրութիւն. «Միութիւն և Յառաջդիմութիւն» թիւրք կօմիտէն կեդրոնական կառավարութեան ղեկը առաւ իր ձեռքը. հեռագրեց Պօլիսէն հեռագիրներ դէպի գաւառները, աւետելով ազատութիւնը։

«Մեր եղբայրներուն.

«Երեսունեւերկու տարիէ ի վեր բռնակալութեան շղթաներուն տակ չարչարուեցանք, հարստահարուեցանք. մի քանի բռնակալներ շահագործեցին ժողովուրդը, քայքայեցին վաթանը, հայրենիքը... Կեցցէ ազատութիւնը, եղբայրութիւնը, կեցցէ բանակը...»։

Երիտասարդ Թիւրքը Պօլիս հրապարակներուն վրայ պոռաց. «Հայերն էին, որոնք ազատութեան համար զոհուեցան. հայն էր, որ առաջին անգամ մեզ արթնցուց՝ ստրկութեան խորունկ քուներէն. հայն էր բաղկացուցիչ ազգերու մէջ ամենատանջուողը...»։ Գովաբանեցին հայը, ովսաննաներ երգեցին հայուն գլխուն, մինչև անգամ գացին իրը ցոյց հայ նահատակներուն գերեզմանները համբուրեցին։ Երիտասարդ-Թիւրքերը իրենք զիրենք տկար կը զգային և պէտք եղած ամեն ջանքն ու գիտակցութիւնն ընելով՝ ուզեցին հայերն իրենց կողմը գրաւել։ Հրաւէրներ կարդացին «Եկէք, հայ եղբայրներ միանանք սահմանադրութեան դրօշակին տակ»։ Միեւնոյնը արձագանգեց վիլայէթները։ Այս խնճոյքներուն մասնակցեցան բոլոր կուսակալութիւնները, նոյնպէս Ադանայի կուսակալութիւնը։ Իթթիհադականները նահանգներուն մէջ քարոզեցին «արդարութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն»։ Ադանայի մէջ կարմիր «Իթթիդալ» թերթին խմբագիր և «Միութիւն և Յառաջդիմութիւն» կօմիտէի շէֆերէն Իհսան Ֆիքրի սարքեց հրապարակային ժողովներ, հրաւիրեց հայերը քաղաքային պարտէզը. ժողովուրդը ուրախութեամբ գնաց. ատենախօսութիւններ կատարուեցան կեցցէներով. Իհսան Ֆիքրիները համբուրեցին հայերը Յուդայի համբոյրներով։ Թիւրքերը փոխուեցան ժամանակի մը համար։ Երէկուան բռնակալը այսօր ազատական դարձաւ, երէկուան հարստահարիչը այսօր սկսաւ բռնակալութիւնը անիծել։ Հայը, որ դարերէ ի վեր բռնակալութեան լուծերուն տակ գերի դարձած էր, իրաւունք չունէր Թիւրքին հետ ազատութիւն երգելու. հայն, որ 600 տարիէ ի վեր հանգիստ շունչ մը առած չէր, իրաւունք չունէր հաւասարութեան հոտը շնչառելու։ Ջունի եղեր, բատ ապուշ տրամաբանութեան քիւրդ Մուսթաֆա Զիհնի փաշայի, որ ջարդերէն անմիջապէս վերջը եկաւ Ադանա իբր կուսակալ։ Իթթիհադականները սկսան կամաց-կամաց իրենց կամքին հակառակ կարծուող պաշտօնեաները հեռացնել կառավարական շարքերէն, անուանելով զանոնք բռնակալներ։ Ադանայի կուսակալ Բահրի փաշան անարգելով հեռացուցին։ Ադանա եկաւ Կոնիայի կուսակալ ապուշ Ջէվադ-բէյ, և անոր քովը՝ հրամանատար Ֆէրիկ չէրքէս Րէմզի փաշա, որ 1895-ին Մարաշը այրելու ծրագրին հռչակաւոր հեղինակն էր։ Երկու հայատեացներ քով-քովի սկսան աշխատիլ դժոխային ջարդերու ծրագիրը պատրաստելու համար։

Սահմանադրութիւնը դեռ նոր հռչակուած էր, Թիւրքերուն մէջ դժգոհութիւնը սկսաւ. հեռացուած պաշտօնեաները սկսան հակահայկական պրօպագանդ մղել, ըսելով թէ «հուրրիէթը, ազատութիւնը հայերը բերին»։ Մօլլան սկսաւ մզկիթներուն մէջ քարոզել՝ «Գեավուրը մահմեդականին հաւասար չի կրնար լինել», փաստեր բերելով Ղուրանէն. «Եթէ մենք հաւասար ըլլանք անոնց հետ, մենք ալ գեավուր կըլլանք»։ Հաջնոյ միւֆթիք-աղէն Կարս, Սիս և այլ տեղեր հակահայկական քարոզներ ճառեց հայհոյելով ազատութեան և հաւասարութեան։ Բողոքեցին միւֆթի-աղէի, դէմ, հաստատելով անոր հակահայկական քարոզները և հայհոյանքը։ Ադանայի կուսակալ Ջէվադ փոխանակ զանի դատապարտելու՝ տեսնուեցաւ անոր հետ և ազատ արձակեց։ Ո՞ւր էին այն ազատականները, որոնք հաւասարութիւն, եղբայրութիւն կը քարոզէին։ Ոչ, անոնք լաւ գիտէին, որ այս հոսանքը իրենց դէմ ըէակցիա չէր, այլ գեավուրին դէմ, և հետեւելով լռելու քաղաքականութեան՝ քաջալերեցին այդ հոսանքը։

Համիդիէի մէջ մօլլան քարոզեց՝ «ջարդել հայերը և երկնից արքայութեան արժանանալ»։

Աղերսագրով հաջինցի երիտասարդ մը իմացուց կուսակալ Ջէվադին։ Աղերսագիրը «մինդէր-ալթը» ընելով Ջէվադը վռնտեց երիտասարդը։ Թիւրք սպաները հրապարակային ատենախօսութիւններ ըրին հայ դպրոցներուն մէջ։ Հայ երիտասարդները չէին կրնար լռել և անկեղծաբար պատասխանեցին. «Մենք այս երկրի մէջ ծնանք, այս երկրի մէջ, այս երկրին համար պէտք է մեռնինք». ահա ճշմարիտ օսմանցիութեան ժեստը։ Իսկ Թիւրքը առաջուան նման չէր կարող հայ աղջիկը փախցնել, հայուն «գեավուր» ըսել, որովհետև հայը մինչև Պօլիս բողոքելու համարձակութիւնը կունենար։ Հայուն անկեղծութիւնը ոչինչ կարժէր Թիւրքին համար։ Թիւրք հոգեբանութիւնը սահմանադրական րէժիմի մէջ ազատական հայ հոգեբանութեան համապատասխան չեկաւ և աս իրողութիւնը բնական էր։ Համիդի օրով բէյը, փաշան, Թիւրք աղան՝ հայ աղջիկը կը պղծէր. հայը չէր կրնար բողոքել և շարժիլ. հիմա խնդիրը փոխուած էր. հայն անարդարութեանց դէմ «շարժում» կը պոռար։

Դարերէ ի վեր Թիւրքին հոգեբանութեան մէջ արմատացած էր մակաբոյծ կենդանիներու նման հայուն հաշւով ապրելու բնաւորու-

*) Տես «Մշակ» № 29.

✦ Պէտք է բողոքել այն բռնցքային վարմունքի դէմ, որ կատարվեց ժողովրդական Տանը փետրվարի 8-ին։ Ռուս երաժշտասէրներից մի երկուսը յարձակվում են անտրակտի ժամանակ «Т. Л.»-ի թատրոնական րեցենզենտի վրա և հարուածում նրան այն պատճառով, որ նա համաձակութիւն էր ունեցել վատ գրել այդ դիրակտարների մասին։ Դեռ մենք ասիացիներ ենք այս բառի իսկական իմաստով...։

✦ Զուբալովեան ժողովրդական Տանը շաբաթ, փետրվարի 12-ին, հայ թատերասէրների խումբը կը ներկայացնէ «Ուրիէլ Ակոստա» պիէսը։

✦ «Г. К.»-ի ասելով, «սիրոյ լիգայի» տխրահռչակ գործի քննութիւնը արդէն աւարտվել է։

✦ Թիֆլիսի վաճառականների ատագը, տեղեկանալով որ շատ քաղաքներում առևտրականներից որոշ տուրք է առնվում առևտրական դպրոցների պահպանութեան համար, միջնորդել է ուր հարկն է՝ այդպիսի տուրք մտցնելու և Թիֆլիսում։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մէջ վարչութեան անդամների աշխատանքները բաժանված են այսպէս. 1-ին կարգադրիչ բաժանմունքը յանձնված է Ն. Կօկչայեանին. 2-րդ ֆինանսական բաժանմունքը՝ Գ. Ժուրուլիին, երբ ի հարկէ կը հաստատվի իր պաշտօնում նահանգապետից, 3-րդ շինարարական բաժանմունքը՝ իշխ. Ա. Արղութեան-Երկայնաբազուկին և 4-րդ բաժանմունքը (տուրքեր և գետին)՝ իշխ. Ն. Արղութեան-Երկայնաբազուկին։

✦ Գանձակի նահանգի լեռնային տեղերի ռուս գաղթականների խնդրանօք Թիֆլիսից ուղարկվում են մասնագէտ կաթնատնտեսներ։

✦ Թիֆլիսում ցիրկի տէր Տրուցցին թոյլատրված է կովկասեան ըմբշամարտ այն պայմանով, որ հասոյթի 30%-ը տրվելու է Թուրքեստանի երկրաշարժից վնասվածների օգտին։

✦ Էլեկտրաքարշի երթևեկութեան վրա հսկող դումայական մասնաժողովը դարձեալ 5132 րուբլի տուգանքի ենթարկեց էլեկտրաքարշի վարչութեանը պակաս՝ թւով վագոններ աշխատեցնելուն համար։

✦ Քաղաքային լաբօրատորիայում ներկայումս պատրաստվում են մկներին սատկեցնելու երկու տեսակի թոյն. մինը խիստ գործող և վնասակար մարդու համար, որը դրվելու է կոյուղիների մէջ, իսկ միւսը թեթև տեսակի և մարդու համար անվնաս և կը գործածվի բնակարաններում և բակերի մէջ։

✦ Կ. Հ. Դպրոցների Ուսուցիչների և Վարժուհ. Միութեան կենտ. վարչութիւնը դիմել էր մի շարք մասնագէտ բժիշկների որոշ գիջումով բժշկական օգնութիւն հասցնելու Միութեան անդամներին և նրանց ընտանիքներին։ Մինչև օրս իրանց պատրաստակամութիւնն են յայտնել պ.պ. Տ. Գէորգբէգեան, Ա. Զարգարեան, Տ. Թադէոսեան, Գ. Մաղաքեան, Մեհրաբեան, Ե. Մինասեան, Ա. Մխիթարեան, Ա. Շխեան, Բ. Պապօվեան, ատամնաբոյժներ՝ Ն. Կաճկաճեան և օր. Տէր-Նիկողայոսեան։ Ամեն մի անդամ պիտի ունենայ կենտ. վարչութեան նախագահի ստորագրութեամբ անդամութեան տոմս։ Ընդունելութեան ժամերի, մասնագիտութեանց և վարձատրութեան պայմանների մասին կարելի է տեղեկանալ Միութեան գրասենեակում ամենայն օր ցերեկվայ ժամը 2—3-ը և երեկ. 5—7-ը։

✦ Այսօր Տրուցցիի ցիրկում, յօգուտ ցիրկի կառուցվեններների կը կայանայ առնական ներկայացում։

✦ Էջմիածնից մեզ գրում են. «Հաւատալի աղբիւրից իմացանք, որ Կարապետ եպիսկոպոսը յատուկ գրութեամբ դիմել է տեղակալին, խնդրելով Յուսիկ, Գարեգին և Տիրայր վարդապետների մասնակցութեամբ մի քննիչ յանձնախումբ կամ միջնորդ դատարան կազմվի, քննելու համար՝ Մատթէոս վարդապետի՝ «Մշակի» 12-րդ համարում տպած նամակը, որով անպարկեշտ կերպով քննադատում է Կարապետ եպիսկոպոսի՝ հանգուցեալ Կաթողիկոսին ներկայացրած հրաժարականը։ Կարապետ եպիսկոպոսը Մատթէոս վարդապետին դատելու ամենից օրինական ատեանը համարում է հոգևոր բարձր իշխանութիւնը։ Հաւատացած ենք, որ տեղակալ սրբազանը, Կարապետ եպիսկոպոսի միանգամայն օրինական այս պահանջը կատարելու համար, կը կարգադրէ, ինչ որ պէտք է, առաջադրելով Մատթէոս վ.-ին իր կողմից ևս դատաւորներ նշանակել»։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Փետրվարի 9-ին, Վրաց թատրոնում տեղի ունեցաւ Պարիզի օպէրային երգիչ արտիստ Michel d'Arial—Մ. Նանօբաշվիլիի համերգը, մասնակցութեամբ երգչուհի M-me Կօլօտօվայի և ջութակահար Վասիլիևի։

Michel d'Arial-ի ձայնը ախորժալուր է։ Նրա թէ բարձր և թէ ցածր ռեգիստրները հաւասարապէս աջող և անբռնազբօսիկ են. միայն երբեմն առ երբեմն վերցրած նոտաները քթից են հնչում, որի շնորհիւ նրա երգածի արժանիքը նսեմանում է մասամբ։ Պէտք է խուսափել քթային ձայներից, մանաւանդ ռուսերէն և վրացերէն երգելիս։

Նա այդ գիշեր երգեց ռուսերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն և վրացերէն երգեր։ Վրացերէն երգերի մէջ առանձին հոգի մենք չը տեսանք։

Երևում է, որ արտիստը անծանօթ է վրաց ժողովրդական երգերի գեղեցիկ եղանակների հետ։

Այնուամենայնիւ արտիստը մեծ աջողութիւն ունեցաւ և վարձատրվեց բուռն ծափերով, bis-երին երգելով ծրագրից դուրս մի քանի երգեր ևս։

Պակաս աջողութիւն չունեցաւ երգչուհի M-me Կօլօտօվա, որին մենք առաջին անգամ լսեցինք։ Նրա ձայնը բիւրեղի նման մաքուր է և առողջ, թէ բարձր և թէ ցածր նոտաները վերցնում է ամենայն աջողութեամբ, որ երգչուհու ձայնի յստակութիւնն է ապացուցանում։

Նա ևս երգեց մի քանի երգեր ու ռօմանսներ ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուներով։ Առանձնապէս հասարակութեանը դուր եկաւ «Тишина»-ն։ Նա ևս bis-երին ծրագրից դուրս երգեց մի քանի երգեր։

Նոյնը չենք կարող ասել ջութակահար Վասիլիևի մասին, որի նուագած մի քանի կտորները ոչ այնչափ աջող կարելի էր համարել ընդհանրապէս, թէև մի երկու կտորը մասամբ աջող էին։

Չը գիտենք ինչին վերագրել այն, որ այդ գիշեր թատրոնում քիչ թւով հասարակութիւն կար, թէև կանխապէս յայտարարված էր, որ համերգը առաջինն ու վերջինն է լինելու։

Ցամենայն դէպս պէտք է դատապարտել հասարակութեան անտարբերութիւնը, որ չէր շտապել համերգին ներկայ գտնվելու և խրախուսելու արժանաւոր արտիստին։ Ա.

—

Փետրվարի 8-ին, երեկոյեան, արտիստ Գլեբօվի բենեֆիսին ժողովրդական Տան թատրոնում ներկայացվեց «Րիգօլէտտօ» օպէրան, վրացերէն, մասնակցութեամբ Ն. Վալենսկիի։

Հէրցօգ Մօնտանսկիի դերը կատարում էր Վալենսկին, իսկ Րիգօլէտտօն էր ինքը, բենեֆիցիանտը։

Երկուսն էլ իրանց դերերը կատարեցին ամբողջովին մեծ հմտութեամբ։

Բենեֆիցիանտը մի քանի նուէրներ ստացաւ։ Թատրոնը ծայրէ ի ծայր լի էր հասարակութեամբ։ Լ.

ՄԱՄՈՒԼ

Ինչպէս գիտենք, ռուսաց կառավարութիւնը որոշեց իր զօրքերի մի մասը հանել Պարսկաստանից և Ղազվինում գտնվող զօրաբանակն արդէն հրաման է ստացել վերադառնալ Ռուսաստան։

Այդ առիթով «Նովօյէ Վրէմիա» թերթը գրում է հետևեալը.

«Այսպէս, Նասր-ուլ-Մուլքին (Պարսկաստանի ռեգենտին) ցոյց տրվեց վստահութիւն, որը, պէտք է յուսալ, կը կարողանայ արդարացնել։ Նա ստանում է ռուսաց զօրքերից թողնվող շրջանում թանգագին ժառանգութիւն՝ լիակատար կարգ, խաղաղութիւն, հաստատված ապահովութիւն կեանքի և գործի համար։ Ազգայնականութիւնը, որին պաշտպանում էր ռուսաց զօրախումբը բռնութիւններից և թալանից, կարողացաւ զբատվել առաջներում՝ տիրող խառնակութեան հետևանքներից։ Նոր ռեգենտին մնում է միայն պահպանել արդէն հաստատված կարգը»։

Ապա թերթը խօսելով և Արդաբիլում ու Թաւրիզում գտնվող զօրախմբերի մասին, ասում է.

«Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ Ռուսաստանը շահագրգռված է, որ հայրենիք յետ կանչէ և այդ զօրախմբերին։ Կարելի է նոյնիսկ ասել, որ ռուսաց զօրախմբերի դուրս հանելը Թաւրիզից և Արդաբիլից սպասվում է մեզանից աւելի մեծ անհանգստութեամբ, քան Ղազվինից դուրս գալը։ Ղազվինը աւելի հեռու է մեր սահմանից և այնպէս սերտ կերպով կապված չէ մեր շահերի հետ։ Թաւրիզը և Արդաբիլը աւելի մօտիկ են մեր սահմաններին և նրանց մէջ տեղի ունեցող անկարգութիւնները զգացվում են Անդրկովկասում այնքան անմիջապէս, որ կարծէք թէ մեր երկրում են կատարվում»։

*

«Մշակի» յայտնած կարծիքը Վանքի մայր եկեղեցու բակում դրամով ամեն մարդի չը թաղելու մասին արձագանք գտաւ և տեղական ռուս թերթերում, որոնք միացան մեր կարծիքին և նոյնիսկ առաջարկեցին («Зак.» թերթը), որ հայկական պանթէօնը այլ տեղ փոխադրվի, քանի որ Վանքի եկեղեցու հոգաբարձութիւնը առուծախի առարկայ է դարձրել այդ եկեղեցու բակը։ Հայոց միւս [illegible] ծիքն յայտնեց, իսկ «Հօրիզօնը» արդէն առաջ էր բողոքել։ Սակայն գտնվեց մի հայ թերթ, «Կայծերը», որ սկսեց խելքին զօռ տալ և արդարացնել հոգաբարձութեան վարմունքը զանազան սօփեստութիւններով։

Մենք խորհուրդ կը տայինք «Կայծերին», առհասարակ փոքր ինչ համեստ լինել։ Թէև այն թերթը, որի խմբագիրն է Գարեգին Երիցեան, դժուար թէ հասկանայ համեստութեան պահանջը, բայց դարձեալ լաւ կը լինէր, հէնց իրա թերթի համար, չը տպել փողոցից հաւաքված հայհոյանքներով և ոճերով համեմված այնպիսի յօդուածներ, ինչպէս նա տպել է երէկվայ համարում «Կորած ազգը» վերնագրով, ուր «չէմպիօն», «հաշի», «կոխ բռնել» և այլ պարսիկ լօթիներին միայն յատուկ ոճեր են գործածված սրա և նրա հասցէին։

Միթէ փոքրիկ թերթը չէ կարողանում հասկանալ այնքանը, որ հասարակ երեխան ևս կը հասկանայ, թէ երբ մի մարդ ինքն է դուրս գալիս և բողոքում, թէ ինչու ուրիշները հայհոյանք են գործածում, գոնէ ինքը բողոքողը չը պէտք է աւելի վատթար հայհոյանքներ գործ ածէ։

Այս մեր առաջին և վերջին խրատն է, եթէ միայն Գարեգին Երիցեանները և Կ.-երը ընդունակ են լսելու խրատներ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՇՈՒՇՈՒ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԻՄՈՒՄԸ

Մենք ստացանք Շուշու հայ հասարակութեան կողմից հետևեալ նամակը, որ առաջ ենք բերում նոյնութեամբ։

«... Համբարձում Առաքելեան.

«Ժամհարեան տոհմի անմոռանալի զաւակ հանգուցեալ Աթանասի գիւղատնտեսական դպրոց կառուցանելու համար նուիրաբերած գումարը համայն հայութեան սրտերը ուրախութեամբ և ցնծութեամբ լցրեց։

«Այդ ուրախութիւնը կրկնապատկվեց, երբ իմացանք, որ հանգուցեալի եղբայրները իրանց կողմից ևս նուիրել են մի խոշոր գումար ապագայ դպրոցական շէնքի ծախքերի համար, միևնոյն ժամանակ Շուշում եղած իրանց սեփական տունը և «Թալիշ» կոչված ընդարձակ կալուածքը զոհաբերել են այդ վսեմ նպատակի համար։

«Շուշու հասարակութիւնը մի բազմաստորագիր գրութիւնով դիմել է Մօսկվա՝ եղբարց Ժամհարեաններին և խնդրած է նրանց, որ իրանց հայրենի անդաստանը աչքաթող չանեն։ Ապագայում կառուցվելիք գիւղատնտեսական ուսումնարանը բաց անեն Շուշի քաղաքի մօտ Սանկեարանից մինչև Խօջալու կայարանի միջում։

«Եւ այժմ մենք ձեզ ենք դիմում իբրև հայրենակցի և հասարակական շահերի անձանձիր պաշտպանի, արձագանք տալ մեր այս սրտայոյզ կոչին թէ «Մշակ» լրագրի միջոցով և թէ անձամբ դիմելով պ. Ալ. Քալանթարին, և խնդրել, որ գիւղացու շահերի անդուգական պաշտպան Քալանթարը աշխատէ, որ ապագայ լուսաւորութեան տաճարի կառուցումը լինի Շուշու մօտ, որովհետև Շուշին իր շրջակայ գիւղերով հանդերձ զրկված է բարենպաստ հաստատութիւններից և գիւղացիութիւնը խարխափում է տգիտութեան և աղքատութեան ճանկերում։ Ապագայ գիւղատնտեսական հիմնարկութիւնը միանգամայն դուրս կը հանէ մեր չարքաշ գիւղացիութեանը իր յետամնաց վիճակից և բարօրութեան շաւղի վրա կը դնէ նրա տնտեսութիւնը։ Միևնոյն ժամանակ և Շուշին՝ հայրենիքդ՝ կը բարգաւաճէ և մեծ զարկ կը ստանայ։

«Այժմ դառնանք հանգուցեալ Աւետիք Ղուկասեանի կտակին։ Հանգուցեալը իր անհագին կարողութիւնը զոհաբերել է Թիւրքահայաստանում ազգային վարժարան կառուցանելու գործին։ Եթէ Աւետիք Ղուկասեանը կենդանի լինէր և տեսնէր Շուշու աւերակները, գուցէ մի լուսոյ կայծ վառվէր նրա սրտում, և այս մոխիրներում մնացող քաղաքին մի գումար նուիրէր բարենպատակ գործի ձեռնարկելու։

«Մենք՝ քաղաքացիներս՝ մի նամակով դիմած ենք նաև շուշեցի պ. Տիգրան Նազարեանին և խնդրած ենք, որ նա միջնորդէ կտակակատարների մօտ և ամեն ջանք գործ դնէ մի գումար նուիրաբերելու, որպէս զի Շուշում բացվի վաղամեռ օրիորդ Թամարայի անունով մի միջնակարգ օրիորդաց գիմնազիա։

«Ներկայացնենք շուշեցի ծնողների դրութիւնը. իւրաքանչիւրը տարեկան բաւական գումարներ է մսխում և իր աղջկանց ուղարկում են ուրիշ քաղաքներ ուսման ծարաւը յագեցնելու և ինքն էլ իր զաւակների հետ միասին գաղթում է օտար քաղաքներ և հայրենիքը թափուրանում է։

«Անդրում և աղերսում ենք ձեզ ևս, յարգելի հայրենակից, մեր այս սրտի իղձերը պ. Տիգրան Նազարեանի հետ միասին յայտնեք հանգուցեալ Աւետիք Ղուկասեանի կտակակատարներին և միջամտէք, որ հայրենիքը չը մոռանան։

«Յուսով ենք, որ ձեզ պատճառած նեղութիւնը ի զուր չի անցնի և աջողութեամբ կը պսակվեն ձեր ջանքերը։

«Ձեր աջակցութեամբ և գործին աջող ընթացք տալով անմոռանալի յիշողութիւն կը թողնէք շուշեցիների սրտերում և ժողո- [illegible] արած ծառայութիւնները։

«(1) Դանիէլ Ահարոնեան, 2) Յակովբ ա.-ք. Այվազեանց, 3) Խորէն ք. Իսկենդարեան, 4) Յարութիւն ա.-ք. Վարդապետեան, 5) Սարգիս Սարուխանեան, 6) Ք. Գալստեան, 7) Անդրէաս Տէր-Յարութիւնեան, 8) Գրիգոր Մինասբէկեան, 9) Լևոն Շաքարեան, 10) Գերասիմ Խաչեանց, 11) Տիգրան Իւզբաշեան, 12) Հ. Կոստանեանց, 13) Կոստանդ Պետրոսեանց, 14) Եփրեմ Նարինեանց, 15) Բ. Տէր-Սահակեանց, 16) Լևոն Մինասբէկեանց, 17) Իվան Դաւթեան, 18) Կ. Ղազարբէկեան, 19) Ի. Տէր-Յովհաննիսեան, 20) Գերասիմ Քարհանեան, 21) Բաղդասար Սափարեան, 22) Միքայէլ Եղիազարեան, 23) Խաչատուր Քոչարեան, 24) Նիկօլայ-բէկ Օհանեան, 25) Խաչատուր Առաքելեան, 26) Իսահակ Իսախանեան, 27) Բախիշ Տէր-Յակոբեան, 28) Գրիգոր Ասլանեանց, 29) Մկրտիչ Փիրջանեան, 30) Եղիշէ Շահնազարեան, 31) Միքայէլ Անանեան, 32) Յովսէփ Տէր-Աւետիքեան, 33) Գերասիմ Խուբլարեան, 34) Արշակ Մանկասարեան, 35) Եսայի Մելիք-Թանգեան, 36) Աբգար Մանկասարեան, 37) Պօղոս Այգինեան, 38) Յակովբ Իսահակեան, 39) Արամ Դաւիթօվ, 40) Միքայէլ Խանլարեան, 41) Եփրեմ Այգինեան, 42) Դանիէլ քահ. Տէր-Գրիգորեան, 43) Կոնստանդին Գրիգորեան, 44) Բալասան Սարուխանեանց, 45) Ս. Պատուականեան, 46) Յ. Տէր-Ղազարեան, 47) Ի. Իշխանեան, 48) Անանիա Տէր-Դանիէլեան, 49) Լևոն Յովսէփեան, 50) Զօհրաբ Ս. Սարուխանեան»։

Շուշի, 28 յունվարի

Ծանօթ.—Շուշեցիների ներկայ խնդիրը գտնելով միանգամայն իրաւացի՝ մենք չենք խնայի մեր ջանքերը պ. Տ. Նազարեանի հետ միասին՝ աջակցելու նրանց։ Հ. Ա.

ԿՈՉ

Մի խումբ երաժշտասէրներ նպատակ ունենալով տարածել հայ ժողովրդի լայն խաւերում խմբական երգեցողութիւն՝ ձեռնարկել են կազմակերպել մի շարք համերգներ՝ հոգևոր, ազգային, ժողովրդական և խառն։

Այս նպատակով որոշված է առաջին համերգը նուիրել մեր հոգևոր բազմաձայն երաժշտութեան հիմնադիր հանգուցեալ երաժշտագէտ Մակար Եկմալեանի յիշատակին՝ նրա մահվան 6-ամեակի առիթով։

Ի նկատի ունենալով երաժշտութեան կրթական առաջնակարգ նշանակութիւնը առհասարակ և խմբական երգեցողութիւնը մանաւանդ, երաժշտասէրներից ընտրված մասնաժողովը դիմում է հայ հասարակութեան, մանաւանդ հայ ինտելիգենցիային՝ աջակցել իրան այս հասարակական և կրթական նշանակութիւն ունեցող ձեռնարկը իրագործելու։

Վստահ այսպիսի լայն աջակցութեան վրա՝ արդէն կազմվել է առաջին հոգևոր համերգի ծրագիրը բացառապէս հանգուցեալ Եկմալեանի երկերից։ Ուստի՝ խմբին մասնակցելու համար հրաւիրվում են կարող ոյժեր՝ երգչուհիներ և երգիչներ։

Փորձերը տեղի են ունենալու Կովկ. Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան ընթերցարանի դահլիճում երեկոյեան ժամը 7-ից՝ երկուշաբթի, և չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը։ Ձայների ընտրութիւնը կը կատարվի փետրվարի 11-ին, 14-ին և 16-ին։ Մասնաժողով

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

Հայկական երեկոյթը Բերլինում.—Պրոֆ. Նալբանդեանի նուագահանդէսները Գերմանիայում

Յունվարի 25-ին այստեղի լաւ դահլիճներից մէկում տեղի ունեցաւ հայկական երեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Բերլինի հայ ուսանողական «Արմէնիա» ընկերութեան և աջակցութեամբ տեղիս փոքրաթիւ հայ գաղութի։ Կարելի է գոհունակութեամբ յիշատակել, որ Բերլինի հայկական երեկոյթները՝ քանի տարիներից ի վեր իւրաքանչիւր ձմեռ կրկնվելով՝ ստացել են Գերմանիայի մայրաքաղաքում որոշ քաղաքացիական իրաւունք։ Եւ այդ աննշան չը պիտի համարել Բերլինի պէս մի քաղաքում, ուր ամեն մի տարվայ ընթացքում տեղի են ունենում հարիւրաւոր բարեգործական երեկոյթներ։ Ի հարկէ յանդգնութիւն կը լինէր համեմատել հայկական երեկոյթները այստեղի առաջնակարգ երեկոյթների հետ, որ սարքվում են բարձր և բարձրագոյն անձնաւորութեանց հովանաւորութեան ներքոյ և հարուստ միջոցներով։ Սակայն երկրորդ կարգի երեկոյթների թւում կարելի է և հայկական երեկոյթները առանց յաւակնութեան յիշել. յամենայն դէպս նրանց հետ մրցող չը կայ ուրիշ արևելեան ազգութիւնների կողմից, և նոյն իսկ աւելի հետաքրքրական են, քան ռուսական երեկոյթները Բերլինում։

Հայկական երեկոյթներ սարքողները արդէն ձեռք են բերել մի որոշ վարժութիւն։ Ժամանակի ընթացքում կարող են այդ հանդէսները Բերլինում աւելի ևս համակրողներ գտնել, և ափսոսալի կը լինէր, եթէ ապագայում չը կրկնվէին։

Երեկոյթը սկսվեց, ինչպէս սովորաբար, կօնցերտով, որին մասնակցում էին և օրիորդներ Հեղինէ և Եւգինէ Ադամեանները։ Օրիորդների կատարելագործված միատեղ նուագումը երկու դաշնամուրների վրա՝ արժանացաւ մեծ հաւանութեան։ Մեծ հա[illegible]կան օպէրայի երգիչ Վարեագինը. պ. Մամաջանը արգելված լինելու պատճառով, պ. Բօրօվսկօյին էր յանձնված հայկական երգերի համար խումբ կազմել։ Երգվեցին «Էջմիածին», «Գարուն» և «Շողեր ջան» երգերը և «Զէյթունի մարշը» և ընդունվեցին հասարակութեան կողմից բուռն ծափահարութեամբ։

Կօնցերտին հետևեց պարահանդէս, որի ընթացքում ներկայացրին հայկական և կովկասեան ազգային պարերը—ուզունդարա, լեզգինկա, կինտօուրի և շալախօ—թառով։ Այս տարի էլ շատերը հագած էին չերքեզկաներ և հայկական զգեստներ, մի հանգամանք, որ շատ նպաստում է հայկական երեկոյթները հետաքրքրական դարձնելուն։

Պետերբուրգի կայսերական կօնսերվատօրիայի պրօֆէսօր յայտնի ջութակահար Յովհ. Նալբանդեանը անցեալ աշնան Րիգա քաղաքում մեծ աջողութեամբ կօնցերտներ տալուց յետոյ այս վերջերում նուագեց մի շարք գերմանական քաղաքներում, Բերլինում՝ երկու անգամ։ Ի նկատի ունենալով երաժշտական ճոխ զարգացումը Գերմանիայում և այն արտաքոյ կարգի խիստ քննադատութիւնը և վերաբերմունքը (մանաւանդ Բերլինում) դէպի առաջին անգամ Գերմանիայում նուագող՝ առաւել օտար՝ երաժիշտները, կարելի է Նալբանդեանին շնորհաւորել այն նպաստաւոր ընդունելութեան համար, որ իր երաժշտական վարպետութիւնը գտաւ այստեղ։

Պրօֆ. Նալբանդեանի երաժշտական կարողութեան մի էական կէտում համարեա բոլոր քննադատները համակարծիք են, այն է՝ նրա նուագման առանձնայատկութեան մասին, որ լի է խոր և մաքուր զգացողութեամբ, հարուստ և կրակոտ տեմպերամենտով, քրքրվող և անզուսպ կրքոտութեամբ և տխուր ու մեղամաղձոտ տենչանքով։ Գեղարուեստը նրա համար բնութիւն է, զգացումների հաւատարիմ արտայայտութիւն։ Նա բնութեան հանճար է (Naturgenie), գրում է մի նշանաւոր թերթ։

Տարբերվում են քննադատների կարծիքները յարգելի ջութակահարի տեխնիկական կարողութեան նկատմամբ. սակայն այս կէտումն էլ նշանաւոր թերթերի մեծամասնութիւնը (օրինակ «Vossiche Zeitung», «Frankfurter Zeitung», «Allgemeine Musikzeitung» և այլն) գովասանքով է վերաբերվում և խօսում նրա «մեծ», «զարգացած» և «սքանչելի» տեխնիկայի մասին։ Այս բոլոր հիանալի քննադատութեանց հանդէպ իրանց ոյժը կորցնում են մի քանի թերթերի աննպաստ ռեցենզիաները, առաւել, որ սրանք բաւականանալով մի քանի ընդհա-

---

Թինը։ Կիլիկիոյ մէջ հայուն յանցանքն էր այդ տղուկները վրայէն հեռացնելու աշխատիլ։ Հայուն համար մահացու մեղք էր արդարութիւն պահանջել։ Արդարութիւն պահանջել՝ ցոյցեր կը նշանակէր թիւրքին դէմ։ Հաւասարութիւն պահանջել՝ թիւրքը կը զրկէր։ Թիւրքին համար դիւրին բան չէր իր գերիէն բաժնուիլ կամ անոր հետ հաւասար ըլլալ։

Համիդիէի մէջ կօլէժական հայ երիտասարդ մը ջարդէն ամիսներ առաջ կտոր-կտոր ըրին. սա հասարակ դէպք մը չէր. օրինական բողոքը ցոյց էր։ Գիշերը հեռագրով բողոքեցին երեսփոխանական ժողովին, իմաց տալով կեդրոնական կառավարութեան, պատրիարքին և «Բիւզանդիոն» թերթին, յայտնելով թէ սա դիտումաւոր դէպք մըն է. ուր էր կեդրոնական կառավարութիւնը, կը քննար։ Մարդասպանը հիմա ազատ կապրի կոր։

Ջարդէն ամիսներ առաջ, երկու հաջինցի կտոր-կտոր ըրին Կարս բազարի մօտերը՝ Հաջնոյ միւֆթի-զադէի թելադրութեամբ. բողոքուեցաւ. կառավարութիւնը փակեց խնդիրը, աւելի ճիշդը՝ լռեց։ Ադանայի մէջ մօլլաները, որոնք Պոլիսէն եկած էին, քարոզեցին «սանջակը շէրիֆ»(ս. դրօշ) պարզել. կառավարութիւնը չլսեց։ «Ուլու-Ջամիի» մեծ մզկիթին դուռն աղբ ծեփեցին, վերագրեցին հայերուն՝ ջարդ յարուցանելու համար. Ջարդերէն ամիսներ առաջ էր. ուր էր սահմանադրական կառավարութիւնը, ինչ ըրաւ, եթէ չէր ուզեր ջարդ Կիլիկիոյ մէջ։ Թիւրքերը քաջալերուեցան կառավարութեան այս լռելու քաղաքականութենէն։ Ջարդէն 3—4 օր առաջ թիւրքերը կերթան խարբերդցի Յովհաննէսին Ադանի անուն հարսը առևանգելու. չեն կրնար յաջողիլ. հարսը իմաց կուտայ Յովհաննէսին։ Երկրորդ անգամ զէնքով կուգան. Յովհաննէս այլ ևս տխպուած՝ երկուսը կը զարնէ. մէկը կը փախչի։ Ջարդերէն ամիսներ առաջ կառավարութիւնը վառօդ ծախեց. թիւրքերը օգտուեցան. և ինչե՛ր էին այն հին մարթինները. զօրս կառավարութիւնը Պոլիսէն բերել կուտար։ Հազարապետ արաբ Սելիմ-բէյը, ջարդէն ամիսներ առաջ, Աբգարեան դպրոցի սրահէն կը պոռար. «Հայեր, հայեր, ազատութեան և կրօնքի դիմակներուն տակ ինչե՛ր կը պատրաստուին. ո՞վ պիտի պատռէ այս դիմակները»։ Աբդիւլ-Կադէրի նման կարմիր թիւրքեր գաղտնի ժողովներ կընէին. ո՞ւր էին՝ ձեռքերնին հայու արիւնով լուացող ազատական Պիլատոնները։ Իսկ խեղճ հայերը, ամենաանկեղծ տարր մը, սահմանադրութեան ամրապնդման կաշխատէին, յուսալով ապագայ հանգստութիւն մը. մինչև անգամ իրենց հակառակորդ թիւրքը համոզելու կը ջանէին, փաստեր բերելով թէ «սահմանադրութիւնը, ազատութիւնը Ղուրանին հակառակ չէ»։

Հայ երիտասարդին առաջին ատենաբանութիւնն եղաւ՝ «փառք Աստուծոյ, օսմանցի եղանք», վերջին ատենաբանութիւնն եղաւ՝ «փառք Աստուծոյ, օսմանեան զինուոր եղանք»։ Պատերազմական ատեանները անոնց մէջ ոևէ գրգռիչ փաստեր չկրցան գտնել։

Գանթունի

(Կը շարունակվի)

նոր փորձերով [illegible] միւս [illegible] ... Բայց և [illegible] [illegible] «Allgemeine Musik-zeitung»-ը [illegible]

Բեռլին, 15 փետ. Հ. Գ.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Բանվորի 1-ի 1-ին փոխառութեան խաղի ժամանակ 200,000 րուբլին շահեց [illegible]

✦ Նախամյ գործադրութեան կը [illegible] նոր տեսակի 100 րուբլիանոց թղթադրամներ։

✦ [illegible] 3 երեխայ և 1 [illegible] 91 [illegible]

✦ [illegible]

✦ [illegible]

✦ Լոնդոնի [illegible] «Նորոմն և Գրիֆիուս» ֆիրմային [illegible] 1.260,000 ֆունտ [illegible]

✦ [illegible] 100-ից [illegible]

✦ Սոֆիայում [illegible] կօօպերատիւ [illegible]

✦ [illegible] 5 միլիոն [illegible] 4%-ով

✦ [illegible] 20,000 րուբլի [illegible] 150 հազար րուբլով [illegible]

✦ [illegible] 1912 թ. [illegible]

✦ [illegible] 300,000 կրոն։

✦ Մինիստրների խորհուրդը [illegible] 300,000 ր. [illegible] 1876 թ. [illegible]

✦ [illegible]

✦ [illegible]

զաքում, Թատրոնում, ներկայացման ժամանակ, բեմի վրա ծագած հրդեհից այրուածք ստանալով վախճանվել է։

✦ Մոսկվայի համալսարանի պրոֆեսորներից դարձեալ 12-ը հրաժարական են տուել։

✦ Ռուսաց կառավարութիւնը պահանջ է ներկայացրել չինական կառավարութեան՝ հակաժանտախտային միջոցներ ձեռք առնել։ Այդ պահանջին ույժ են տալիս և եւրոպական միւս կառավարութիւնները։

✦ Առաջարկութիւն է եղել երկրագործութեան վարչութեան կողմից հիմնել Վորոնէժում մի նոր երկրագործական ինստիտուտ։

✦ Պրոֆ. Էրլիխի «606» պրեպարատով ներարկումն ընդունած մի հիւանդ, Ս. Կոնէցկի, Մոսկվայում յանկարծամահ է եղել։ Նշանակված է քննութիւն։

✦ Մինիստրների խորհուրդը առաջարկ է մացնում Պետական Դուման՝ յատկացնել 129.250,000 ր. նոր գրահաւոր նաւեր շինելու համար, որ պէտք է կատարվի 1911—1915 թ. ընթացքում։

✦ Աթէնքում հիմնվում է մի երկրորդ համալսարան այն գումարով, որ 100 տարի սրանից առաջ Ռուսաստանում ապրող և այդտեղ հարստացած մի յոյն՝ Դոմբոլիս անունով կտակել է այն պայմանով, որ հիմնվի համալսարան, երբ իր հայրենիքը կազատվի։

✦ «Journal» լրագիրը հաղորդում է, որ Պարիզի ռուսական դեսպան Իզվօլսկին շուտով կը թողնէ իր պաշտօնը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.

9 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Զինուորական մինիստրը մեկնեց ծառայութեան գործերով։

Հողային բարեկարգութեան գլխաւոր վարչութիւնը Պետական Դումային ներկայացրեց ոռոգման նոր կանոնների նախագիծ։

ՍԵՐԴՈԲՍԿ։ Վերապարձաւ Իլիոդոր աբեղան։

ԵՒՊԱՏՕՐԻԱ։ Քաղաքի ցածր տեղերը ջրի տակն են։

ՐԱԴՈՄ։ Հեղեղը մեծ վնասներ է հասցնում։

ՔԻՇԻՆԵՎ։ Նահանգական պարապլուխ Լեօնարդի գումարած պարագլուխների և տանտամարզների ժողովը 9 ձայնի առաւելութեամբ որոշեց Վլադիմիր Պուրիշկեվիչի վարմունքը համարել ուղղակի անազնիւ և զեկուցում ներկայացնել ազնուական. ընդհանուր ժողովին՝ արտաքսելու Պուրիշկեվիչին Բեսարաբիայի ազնուականութեան միջից։

ՄՕՍԿՎԱ։ Համալսարանի մասին գրած յօդուածների համար գրաւվեցին «Русскія Вѣдомости»-ն և «Раннее Утро»-ն։

ՍՕՖԻԱ։ Ազգային ժողովին ներկայացվեցին խաղական-բուլղարական հիւպատոսական՝ Թիւրքիայի և Բուլղարիայի միջև առևտրի և նաւագնացութեան պայմանագրերը։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Պետական դեպարտամենտը բողոքեց Հայիտի կառավարութեան առաջ ապստամբների մասսայական մահապատիժների դէմ և առաջարկեց աւելի չափաւոր լինել։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՒՑՆՈՒՄ Է

—

Մոսկվա, ուսանող Վ. Մամիկոնեանին.—Ձեր «Սիֆիլիսի բժշկումը» յօդուածների II և III գլուխները կը տպվեն։

Երեւան, Ա. Տ. Ա.-ին.—Ձեր «Հայոց եկեղեցու բարեփոխութեան հարցի շուրջը» յօդուածի մասին առ այժմ ոչինչ յայտնել չենք կարող. մի քիչ սպասեցէք։

Սաբզվար, Յ. Տէր-Օհանեանին.—Շարունակեցէք գրել այդտեղից տեղեկութիւններ, գրեցէք մի երեսի վրա և համառօտ։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏԵԱՆԵՐԸ
«606»-Ի ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և ներդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Գ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՅ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Գ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՅ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
3. 0—17

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմեռային երթեւեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

—

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ **արագ № 2 գնացքը՝** 9 ժ. 28 ր. առաւօտ., Գանձակ է հասնում 2 ժ. 38 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 18 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 12 ր. երեկ. Բալաջարի՝ 10 ժ. 59 ր. գիշ. Բագու՝ 11 ժ. 26 ր. գիշեր. **Մարդատար № 6 գնացքը՝** 3 ժ. 35 ր. ցեր., Գանձակ է հասնում 9 ժ. 56 ր. երեկ., Եւլախ՝ 12 ժ. 7 ր., գիշ., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 40 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 8 ժ., 13 ր. առաւօտ., Բագու՝ 9 ժ. 7 ր. առաւօտ.։ **Պոստատար № 4 գնացքը՝** 10 ժ. 25 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 47 ր. գիշ., Եւլախ՝ 7 ժ. 3 ր. առաւ.։ Հաջի-Կաբուլ՝ 12 ժ. 11 ր. ցեր.։ Բալաջարի՝ 3 ժ. 53 ր. ցեր., Բագու՝ 5 ժ. 21 ր. երեկ.։ **Խառն գնացքը՝** IV կարգի վագոններով ըստ հարկի կարեւորութեան՝ 4 ժ. 18 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 12 ժ. 48 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 39 ր. գիշեր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 31 ր. գիշ., Բագու՝ 5 ժ. 22 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ **պոստատար** № 74/75 12 ժ. 41 ր. գիշ., Ալէքսանդրոպոլ է հասնում 11 ժ. 41 ր. առաւ., Էջմիածին կայար.՝ 5 ժ. 18 ր. ցեր., Երեւան (առանձին գնացք Ուլուխանլուից յարմարեցված այս գնացքին)՝ 7 ժ. 11 ր. երեկ., Նախիջեւան՝ 11 ժ. 21 ր. գիշեր., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 5 ր. գիշ.։ **Մարդատար-ապրանքատար** № 78/79 **գնացքը՝** 4 ժ. 33 ր. ցեր., Ալէքսանդրոպոլ է հասնում 3 ժ. 31 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան՝ 9 ժ. 3 ր. առաւ., Երեւան՝ 10 ժ. 34 ր. առաւօտ., և սրանից դէնը այլևս չէ գնում։ **Խառն գնացք** IV կարգի վագոններով ըստ հարկի կարեւորութեան № 108/109՝ 5 ժ. 48 ր. գիշ., Ալէքսանդրոպոլ է հասնում 7 ժ. 20 ր. երեկ., Էջմիածին կայարան՝ 1 ժ. 30 ր. գիշ., առանց Երեւան մտնելու, Նախիջեւան՝ 9 ժ. 49 ր. առաւ., Ջուլֆա՝ 11 ժ. 58 ր. ցերեկ.։

ԲԱԹՈՒՄ՝ **մարդատար № 5 գնացքը՝** 8 ժ. 10 ր. առաւ., Միխայլովօ է հասնում 12 ժ. 18 ր. ցեր., Բաթում՝ 9 ժ. 20 ր. եր.։ **Պոստատար №3 գնացքը՝** 2 ժ. 9 ր. ցեր., Միխայլովօ է հասնում 6 ժ. 18 ր. երեկ., Բաթում՝ 4 ժ. 28 ր. գիշ.։ **Մարդատար № 7 գնացքը՝** 11 ժ. 53 ր. գիշ., Միխայլովօ է հասնում 3 ժ. 58 ր. գիշ., Բաթում՝ 1 ժ. 28 ր. ցեր.։ **Խառն գնացքը №** 107 ըստ հարկի կարեւորութեան՝ 1 ժ. 5 ր. գիշ., Միխայլովօ է հասնում 6 ժ. 54 ր. առաւ., Բաթում՝ 8 ժ. 33 ր. երեկ.։

ԲՈՐԺՕՄ՝ **մարդատար** № 9/66 **գնացքը՝** 3 ժ. 28 ր. ցեր., Գօրի է հասնում 6 ժ. 8 ր. երեկ., Միխայլովօ 7 ժ. 43 ր. երեկ., Բորժօմ՝ 9 ժ. 8 ր.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ **մարդատար № 5 գնացքը՝** 7 ժ. 25 ր. առաւ.։ **Պոստատար** № 3՝ 1 ժ, 9 ր. ցեր.։ **Արագ № 1 գնացքը՝** 10 ժ. 55 ր. գիշ., որ այլևս դէնը չէ գնում։ **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով 12 ժ. 3 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ **մարդատար № 6 գնացքը՝** 7 ժ. 46 ր. ցեր.։ **Պոստատար № 4 գնացքը՝** 9 ժ. 25 ր. գիշ.։ **Մարդատար № 8 գնացքը՝** 8 ժ. 45 ր. առաւ., որ դէնը այլևս չէ գնում։ **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով 3 ժ. 15 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ **պոստատար** № 72/73 **գնացքը՝** 6 ժ. 38 ր. առաւ.,։ **Մարդատար-ապրանքատար՝** № 80/81 **գնացքը՝** 7 ժ. 1 ր. առաւ.։ **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով 10 ժ. երեկ.։

ԲՈՐԺՕՄԻՑ՝ **մարդատար** № 61/10 **գնացքը** 7 ժ. 35 ր. առաւօտեան։

Ծանօթութիւն.—Արագ գնացքները (№ 2՝ Թիֆլիս-Բագու և № 1՝ Բագու-Թիֆլիս) առանց փոփոխելու գնում են մինչև Ռոստով և յետ գառնում, անպատճառ մտնելով Բագու՝ ամբողջ կազմով և բոլոր տեղերը պլաց-կարտով են։ Այս գնացքներում կայ Միջազգային Ընկերութեան մի **միքստ** I/II կարգի վագոն, որ առանց [illegible] է Թիֆլիս-Բագու-Ռոստով՝ աւելացված վճարով (1,000 վերստը I կարգի վագոնում 8 ր., II կարգի՝ 6 ր)։

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։
Սիֆիլիսի բժշկութիւն Էրլիխի «606»-ով
Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Հասցէն (Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33.
(Сололаки, уголъ Бебутовской и Паскевича. 33.
(չ.ու.կ.) 1134. 100—65

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրոֆ. Mathieu-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11.
(երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(օ. մ.) 1179. 100—63

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բամալեանց Ս.-ի
Նոր գրքոյկը՝ **ԾԵՐԵՐԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐԻՑ.**
Գինն է 20 կոպ.։ Դիմել Թիֆլիսի գրախանութներին, ուր վաճառվում են և միւս գրքերը՝ «Տովինար», 25 կ.։ «Շէն Թագաւոր», 25 կ.։ «Երկու աղբերացեղ», 30 կ.։ «Աստուած աղքատի կերպում», 20 կ.։ «Հէքիաթներ», 30 կ.։ «Երեք ոսկու պատմութիւն», 25 կ.։ «Անմեռ աշխարհ», 8 կ.։ «Ազգային առակներ», 25 կ.։ «Աստուած չը ճանաչող», 10 կ.։ «Գալօ Ափօ», 12 կ.։ «Ժամանակը ոսկի», 40 կ.։ «Սիրտ գրքից», 40 կ.։ «Քաջ Ազատ», 25 կ.։ «Սասունցի Յովհան», 30 կ.։ «Խուլ Խաչիկ», 25 կ.։ «Վարդանանց և Ղևոնդեանց մասին», 30 կ.։ «Երկասիրութիւններ», 50 կ.։
(ու. կ. հ.) 140. 3—1

Ռ Ո Ւ Ս
ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՐՈՂՆԵՐ
Լոյս են ձեսել
1) Դ. Աժզման։ «Հանգոյցի լուծումը», թարգմ. Օ. Գենջեանի 3 կ.
2) Լէօնիդ Անդրէեվ։ «Անզգուշութիւն» թարգմ. Օլգա Գենջեանի 5 կ.
3) Կսենիա Մօրօզօվա։ «Ինչու են ջախջախված երջանկութեան թևերը», թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 3 կ.
4) Ա. Ի. Կուպրին։ «Տրամվայում», թարգմ. Օ. Գենջեանի 5 կ.

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ Է
ու մի քանի օրից լոյս կը ձեսնի
Օսիպ Դիմօվ։ «Վեստալուհի»
թարգմ. Յակովբ Գենջեանի։

Պատրաստվում են տպագրութեան համար հետևեալ հեղինակների գրուածները. Եվգենի Չիրիկօվ, Սերգէեվ-Ցենսկի, Բօրիս-Զայցեվ, Ֆեօդոր Սօլօգուբ., Բելիզօվ եւ այլն։
Վաճառվում են Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներում։
Գումարով առնողներին 20% զեղչ և ճանապարհածախսը հրատարակչի վրա։
Դիմել՝ Тифлисъ, Елизаветинская 114, Акопу Генджіану.
(կ.չ.ու.) 114. 20—3

ԵՐԿԱԹԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՎԵՀԱՓԱՌ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԻ
յիշատակին նուիրված Տարազի յատուկ №-ալմանախի 28 պատկերը այլևս հատով չէ վաճառվում. սակաւաթիւ օրինակները կը տրվեն բացառապէս նրանց, որոնք միանուագ բաժանորդ կը գրվեն ԱՂԲԻՒՐԻՆ, ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԻ և ՏԱՐԱԶԻՆ, ուղարկելով բաժանորդագինի հետ ևս 2 ր.։ Սրանք կը ստանան ալմանախի №-ը, 18 գոյնով Վեհափառ Իզմիրլեանի Սանահնի զարդարուն հոյակապ կամարների տակ մեծադիր պատկերը, 1911 թ. օրացոյց, 6 տեսակ պօստ-կարտեր Վեհափառ Իզմիրլեանի և նրա շուրջը։
Մինչև Մեծ-Պասը նրանք, որոնք կամենում են զարդարել իրենց տունը Վեհափառ Իզմիրլեանի 18 գոյնով մեծադիր պատկերով, պէտք է ուղարկեն 1 ր. 50 կ.։ Պատկերը կուղարկվի յատուկ խողովակի մէջ։ Վերադիր վճարով՝ 2 ր.։ Դիմել՝ ТИФЛИСЪ. Редакція „АГБЮРЪ-ТАРАЗЪ“.
ԱՂԲԻՒՐԻ, ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԻ, ՏԱՐԱԶԻ տարեկան բաժանորդագինը պրեմիաներով, յաւելուածներով 10 ր. (արտասահման 18 ր.), գպրոցական աշակերտի հասցէով **5** ր.։
(չ. ու.) 30. 0—7

ՋՈՒԼՀԱԿԱՆՈՑ
ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅՈՑ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Աշակերտ-աշակերտուհիների ընդունելութիւնը ամեն օր՝ առ. ժամը 10-ից մինչև 12-ը։ Դիմել Բագու, գրասենեակ Կուլտուրական Միութեան, անկիւն Տելէֆօննայա և Մալայա- [illegible] սկսվում են յունվարի 10-ից։
(օ.մ.) 126. 3—2

ԼԱՄՊԵՐԻ, ՊԱՍՏԱՌՆԵՐԻ ԵՒ ԿԱՀԿԱՐԱՍԻՔԻ ԴԻՊՕ
Ե. Ա. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ
Թիֆլիս, Դվօրցօվայա փողոց։ Տելէֆօն № 238։ Ֆիրման գոյութիւն ունի 1869 թւից։
ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԼԱՄՊ

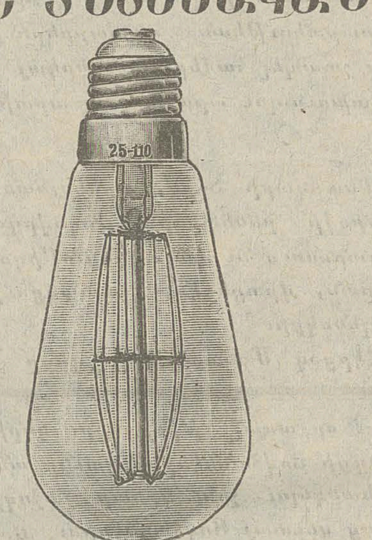

„ՍԻՐԻՈՒՍ ԿՈԼԼՕԻԴ“
70% ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ 70% ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՏԵՆՏ № 194,348.

Թիֆլիսի Ժողովարանի աւագների խորհուրդը՝ Ժողովարանի շինութիւնը լուսաւորելու գործում մեծ տնտեսութիւն ունենալու և ուղիղ ու հաւասար լոյս ստանալու համար՝ հրաւիրելով մասնագէտի—Թիֆլիսի պօստ-հեռագր. ինժ.-էլեքտր. Կրասսօվսկիին—յանձնարարել է նրան Ժողովարանի ինժեներ Ա. Հ. Էնֆիաճեանցի հետ միասին փորձեր կատարել Թիֆլիսում գտնվող էլեքտրական լամպերով, ըստ որում փորձերը, մի ամիս շարունակվելով, ապացուցել են, որ բոլոր ճրագների վերաքերմամբ,
„Ս Ի Ր Ի Ո Ւ Ս“
սիստեմի լամպաները աւելի տնտեսող են և մի ամսվայ ընթացքում տնտեսվել է 200 ր.-ուց աւելի։

Իւրաքանչիւր մոմի վրա էլեքտրական էներգիա է ծախսվում 1 ուատ
«ՍԻՐԻՈՒՍ-ԿՕԼԼՕԻԴ» ԼԱՄՊԵՐԸ ՎԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ։
„ՍԻՐԻՈՒՍ“ լամպերի առանձնայատկութիւններն են՝
ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ։
ՎԱՌԵԼԻՔԻ ՅԱՐԱՏԵՒՈՒԹԻՒՆ։
ԱՐԵԳԱՅԻՆ ՍՊԻՏԱԿ ԼՈՅՍ, ՍԱԿԱՒ ԶԳԱՅՆՈՒԹԻՒՆ։
ԼՈՅՍԻ ՈՅԺԻ ԱՄԵՆԱՔԻՉ ՆՈՒԱԶՈՒՄ։
ԼԱՄՊԵՐԻ ՎՐԱ ԵՂԱԾ ԾԱԽՍԵՐԻ ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ։
Լամպերի վրա մակագրված է «ՍԻՐԻՈՒՍ» և «Ե. Ա. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆ», առանց որի միացածները
Ի Ս Կ Ա Կ Ա Ն Չ Ե Ն։
Ֆիրման ընդունում է էլեքտրական անցքեր կատարելու և պատրաստելու պատուէրներ։ Էլեքտրական զանազան զարդարանքներ անգին պահեստ։ Դեպօյում մշտապէս գտնվում են ամեն տեսակ լամպերի մեծ պաշար։ Օտար քաղաքների պատուէրները կատարվում են անյապաղ և ճշտութեամբ։ Պրէյս-կուրանտն ուղարկվում է ձրի, ըստ պահանջման։
«ՍԻՐԻՈՒՍ» ԼԱՄՊԵՐԻ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ՝ Ե. Ա. Ծատուրեան
112. 3—2
(ու).

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.